

Dorp van de Toekomst!

Duurzaamheidsvisie 2015-2025 gemeente Tynaarlo

*Mei 2015
versie 2.1
Team Fysiek, Dorinda Hijzeler*

***'We are all
astronauts of our spaceship earth.
It's our responsibility to maintain
spaceship earth in good quality.'***

***There 's only one world,
and there is no spare.'***

Uitspraak van prof.dr. Wubbo Ockels, Nederlands eerste astronaut,
en gebruikt in de film Roemers Odyssee

Fragmenten uit de film

'Als je een keer buitenaards bent geweest, realiseer je je opeens: buiten de aarde is helemaal niets. Alles wat leeft zit voor je op de aarde. Een dun laagje lucht is alle bescherming. Deze aarde, dit ruimteschip, daar wil ik zuinig op zijn. Het is een oase, het is het enige dat we hebben. Sindsdien heb ik een missie.'

'We zijn een richting uitgegaan die we niet door kunnen zetten.. Wat er nu aankomt is geweldig. De zon geeft energie genoeg! Maar het moet anders. Omzwaaien naar een lifestyle die met de natuur wisselwerking heeft, niet vervuult. Dat maakt een stuk gelukkiger, een duurzame toekomst.'

Inhoudsopgave

- 1. Inleiding**
- 2. Wat vooraf ging**
- 3. Nieuwe rol overheid**
- 4. Kernopgave**
- 5. Pijlers**
 - 5.1 Tynaarlo tintelt van energie!**
 - 5.2 Toekomstbestendig wonen en Ondernemen**
 - 5.3 Mobiliteit & Bereikbaarheid**
 - 5.4 Afval s grondstof**
- 6. Wat is er nodig?**
 - 6.1 Lokale kracht**
 - 6.2 Voorbeeld Zijn**
 - 6.3 Communicatie & Educatie & Gedragsbeïnvloeding**
- 7. Hoe 'werkt' de visie in de praktijk?**

Bijlagen

- 1) Essentie van de film Roemers Odyssee**
- 2) Artikel over de Aarde – uit De Krant**
- 3) Communicatieparagraaf**

1. Inleiding

Er is werk aan de winkel! De Aarde wacht namelijk niet. Door broeikasgassen en de grote CO₂ uitstoot warmt de Aarde op. Sneller dan we willen. Als de temperatuur meer dan 2 graden Celsius stijgt treden processen in werking die onomkeerbaar zijn. De biodiversiteit neemt af. We praten al niet eens meer over de wereld die we onze kinderen nalaten; het gaat over onze eigen leefomgeving in de nabije toekomst. Klimaatverandering is dus direct voelbaar, merkbaar. Ook hier in Nederland en Drenthe. We kunnen er niet meer omheen. De perioden van warmte en droogte volgen op overvloedige regenval. En waar moeten we heen met al dat water? Orkanen, natuurrampen, ontbossing; de beelden zijn indringend.

In 2012 maakten we als gemeente Tynaarlo een film: Roemers Odyssee. De film is nog steeds actueel, toont een bijzondere zoektocht van een inwoner naar waarheid, wijsheid, geluk en toekomst. Tegelijk schetst het het grote dilemma: wat kún je eigenlijk doen? Kun je wel iets doen aan zoiets groots als een klimaatprobleem? En wat voeg je als lokale gemeente toe? Formuleren we een ambitieuze klimaatdoelstellingen met een enorme CO₂ reductie of gaan we gewoon maar aan de slag. Met doelen dichtbij huis, die concreet en daarmee haalbaar zijn. Samen met de inwoners en ondernemers van Tynaarlo.

Marjan Minnesma, directeur van Stichting Urgenda, spreekt heldere taal op het congres Drenthe in Transitie, 21 januari jl: 'We moeten alle zeilen bijzetten. Maar het kan als je het wilt! Geef zelf het voorbeeld. Doe alles wat in je macht ligt om het goede te laten zien (practice what you preach).'

Aandacht voor energie, duurzaam bouwen, mobiliteit, circulaire economie en duurzaam investeren is noodzakelijk voor een duurzame toekomst. De voorraad van traditionele energiebronnen is op langere termijn niet meer vanzelfsprekend. Bovendien zullen de kosten voor energie alleen maar toenemen. De afhankelijkheid van derden, voor het verkrijgen van energie, maar ook voor schoon water en voedsel is groot en het verlangen van de mens naar zelfvoorzienend leven neemt toe. De gemeente Tynaarlo wil de ambitie zichtbaar (blijven) maken dat nú investeren in regionaal energiebeleid en duurzaam leven op langere termijn maatschappelijke en economische meerwaarde biedt. Denk daarbij aan:

- Energieneutrale dorpen of regio's;
- dorpen en wijken die energie produceren;
- renovatieprojecten die het energiegebruik sterk verminderen;
- het bestrijden van energieverlies in wijken en dorpen;
- een netwerk van samenwerkende organisaties;
- het bevorderen van het gebruik van duurzame energie
- het gebruik van lokale en streekeigen producten
- het gebruik van eindige grondstoffen verminderen en de kringlopen sluiten

De kernboodschap is: er is maar een wereld! Laten we daar zorgvuldig mee omgaan. Het vormt de leidraad voor de regie op projecten die vallen binnen de visie duurzaamheid.

Samen met inwoners, bedrijven en instellingen willen we aan de slag. Onze droom?

18 krachtige en zelfvoorzienende dorpen in Tynaarlo in 2030!

We zetten in op vier overkoepelende thema's, die in dit document nader worden uitgewerkt:

- Tynaarlo tintelt van energie!
- Toekomstbestendig wonen (of onder de vlag Thuiskomen in Tynaarlo)
- Mobiliteit en bereikbaarheid
- De kringlopen sluiten oftewel afval is grondstof

Geen blauwdruk

Geen uitgewerkte jaarprogramma's of gedetailleerde projectplannen. Voor het beleidsveld duurzaamheid kiezen we nadrukkelijk voor regievoeren op beleid als werkwijze. We hanteren een kernopgave met pijlers of aandachtsgebieden en sturen met projecten op de kernopgave. Zo wordt de visie duurzaamheid geen blauwdruk van hoe iets precies moet worden gerealiseerd, maar een richting waarin we met elkaar bewegen, passend bij nieuwe organisatie en nieuwe overheid.

Dorp van de Toekomst

Prof. dr. L. Dijkhuizen van de Rijkuniversiteit Groningen is inwoner van Tynaarlo en ambassadeur van actieprogramma Duurzaamheid & Innovatie van de kadernota Economie Tynaarlo Verbindt! Hij formuleerde het beeld van het Dorp van de Toekomst. Een dorp waarin inwoners met elkaar voorzien in hun energiebehoefte door eigen energie op te wekken. Op deze manier, door samen te werken, ontstaat ook gemeenschapszin en betrokkenheid bij elkaar.

Ook vanuit de ondernemers klinkt de roep om de slag naar toekomstbestendige bedrijven te stimuleren. Het bedrijfsleven als motor van economie, waarmee we een verbetering teweeg zouden kunnen brengen op meerdere fronten tegelijk: people, planet, profit.

Wat is nodig?

We kunnen het niet alleen! Om de kernopgave te realiseren en de doelen te bereiken hebben we Tynaarlo nodig. Inwoners en ondernemers. Samen bereiken we het Dorp van de Toekomst. We maken daarbij gebruik van de lokale kracht, communicatie, educatie & gedragsbeïnvloeding. En we laten zien hoe het moet (voorbeeld zijn).

Deze onderdelen werken we uit in de volgende hoofdstukken van de visie.

2. Wat voorafging aan dit document

Een visie staat niet op zichzelf. Het beweegt in een veld van eerder beleid en - inherent aan de overheidsorganisatie die wij zijn- eerdere (politieke) keuzes.

Vanuit de Stimuleringsregeling Lokaal Klimaatprogramma (SLOK klimaatprogramma) hebben we in de afgelopen jaren geconstateerd dat concrete en zichtbare (milieu)projecten tot directe resultaten leiden.

Daarnaast hebben we het Milieubeleidsplan 2008-2013 en het beleidsplan Duurzaam Bouwen geëvalueerd. De meeste acties en projecten zijn uitgevoerd. Verder komt vooral naar voren dat duurzaamheid in toekomstige notities concreet vertaald moet worden naar nut, noodzaak en effect voor de inwoners en bedrijven (heldere taal, aansprekende beelden etc), dat het moet aansluiten bij de leefwereld en belevingswereld. We besteden meer aandacht aan communicatie en gedragsbeïnvloeding om met mensen de gestelde doelen te bereiken. De doelgroep bedrijven en ondernemers moet meer aandacht krijgen.

Tevens willen we organiseren dat duurzaamheid structureel meegenomen wordt in de organisatie en in advisering naar college.
In dit document geven we daartoe een aanzet.

3. Nieuwe rol overheid

Er waait een nieuwe wind door Nederland. Sinds Koning Willem Alexander in zijn eerste troonrede in 2013 sprak over overheidsparticipatie heeft 'iedereen' het erover. Het kabinet publiceert over de 'doe-democratie'; het initiatief bij burgers en de overheid past een bescheiden rol.

Tegelijk zoeken we met elkaar naar wat de term nu precies inhoudt. Er wordt ineens een soort tegenstelling gecreëerd tussen hoe het vroeger ging en hoe het nu gaat of zou moeten gaan. Mensen willen 'hun eigen keuzes maken, hun eigen leven kunnen inrichten en voor elkaar kunnen zorgen', zei de koning. Het resulteert – als het goed gaat- in een krachtige samenleving met gezonde dosis eigen initiatief van inwoners en overheid die hen waar nodig op weg helpt.

Aan de ene kant: niets nieuws onder zon, natuurlijk. De overheid heeft altijd in meer of mindere mate geparticipeerd in initiatieven van burgers. Aan de andere kant verwachten inwoners vaak nog wel de meer traditionele rol van de overheid: organiseren, geld verstrekken, toezicht houden. In dat veld, in die beweging acteren we op dit moment.

Jan Rotmans, hoogleraar transitiekunde constateert in zijn recente boeken *In het Oog van de Orkaan* en *Verandering van een Tijdperk* dat de samenleving zich op een kantelpunt bevindt. Op zo'n moment is de samenleving kwetsbaar, maar ook open voor radicale veranderingen op allerlei terrein: zorg, onderwijs, financiën, bouw, energie. De nieuwe samenleving wordt steeds zichtbaarder, voor wie het wil zien. Veranderingen zijn onontkoombaar. Mensen ontwikkelen zelf alternatieven en voeren die uit. Samen vormen zij de beweging van onderop, essentieel voor de transitie naar een beter aangepaste samenleving en economie.

Steeds meer bewoners wachten niet meer op de overheid, maar nemen dus zelf het initiatief voor een duurzame samenleving. Ze slaan de handen ineen om woningen te isoleren, beginnen een lokale energie coöperatie, gaan aan de slag voor een groenere buurt of ondernemen een andere actie. Tegelijkertijd staat Tynaarlo, net als veel andere gemeenten, voor de uitdagingen om, ondanks forse bezuinigingen, toch beleidsdoelen en ambities te realiseren.

Een energieke samenleving vraagt om een energieke overheid. We organiseren ontmoetingen, versterken de netwerken. Daarnaast inspireren, stimuleren we initiatieven en mensen en verbinden zodat er samenhang en synergie ontstaat.

Deze nieuwe rol van de overheid is basis voor deze visie. Met onze inwoners zoeken we samen naar manieren en projecten om onze doelen te bereiken.

4. Kernopgave

We kiezen voor een nieuwe inhoudelijke invulling van duurzaamheid. Verschillende wettelijke taken van het 'traditionele' milieuveld (bodem, lucht, water) zijn ondergebracht bij de Regionale UitvoeringsDienst (RUD). De meer beleidsmatige taken worden sinds 2013 integraal opgepakt binnen team Fysiek Beleid.

Geen blauwdruk

Nadrukkelijk kiezen we voor regievoeren op beleid als werkwijze. We hanteren een kernopgave met pijlers of aandachtsgebieden en sturen met projecten op de kernopgave. Zo wordt de visie duurzaamheid geen blauwdruk van hoe iets precies moet worden gerealiseerd, maar een richting waarin we met elkaar bewegen, passend bij nieuwe organisatie en nieuwe overheid.

Kernopgave

We gebruiken hier een schema om grip te krijgen op complexe processen in een (gemeentelijke) organisatie en de omgeving. Duurzaamheid gaat over alles of gaat over niets: het wordt snel een holle term, waar van alles en nog wat onder vervat kan worden, zonder dat iemand nog grip of sturing heeft op resultaten of proces. Met dit hulpmiddel en overzicht kun je sturen op het concept (dorp van de toekomst).

Droom

Onze Droom? 18 krachtige en zelfvoorzienende dorpen in Tynaarlo in 2030. Het doel van deze visie is in de richting van één krachtig en verbindend thema te werken. Een concept. Het Dorp van de Toekomst is het wenkend perspectief. Dat is wat we gaan realiseren. Hoe we dat doen is de uitwerking. Die is flexibel en speelt in op de dynamiek in de lokale samenleving.

Doelstellingen die we hanteren (de stip op de horizon):

- In 2030 zijn we op ons grondgebied voor onze eigen energievoorziening onafhankelijk van fossiele energiebronnen.
- In 2030 is duurzaam grondstof en materiaal gebruik en lokale kringlopen gemeengoed.
- In 2030 is de biodiversiteit en de hoeveelheid groen en natuur toegenomen.
- In 2030 is elk dorp/kern actief op het gebied van duurzaamheid.
- In 2030 is de lokale economie door deze ontwikkelingen verstevigd.
- In 2030 is elk dorp zich bewust van de (milieu)effecten hier en elders op aarde

Schema Kernopgave inclusief relevante onderdelen uit collegeprogramma 'Samenwerken in Vertrouwen 2014-2018'

De Kernopgave van de visie Duurzaamheid staat in het overzicht. In één oogopslag worden alle relevante thema's en onderdelen gepresenteerd.

De vier verschillende pijlers van het schema worden inhoudelijk kort toegelicht in hoofdstuk 5; de voorwaarden voor realisatie (wat is er nodig?) in hoofdstuk 6.

Direct relevante onderwerpen met grote invloed op het realiseren van de kernopgave

- Energie Transitie Drenthe
- Actieplan Duurzaamheid & Innovatie van Tynaarlo Verbindt!
- Plattelandsbeleid
- Transitie in de zorg (inclusief civil society)
- Veranderende rol van de overheid
- Landschapsontwikkelingsplan

Indirect relevante onderwerpen, met een beperkte invloed op realiseren van de kernopgave

Sociaal-economische situatie van inwoners, bedrijven en ondernemers
Bereidheid tot overstap naar nieuwe wereld/economie
Bedrijfsvoering
Politiek Tynaarlo
Collegeprogramma

5. Pijlers

Droombeeld Dorp van de Toekomst

Stel je voor: je wordt wakker in Tynaarlo in 2030, nadat de samenleving een transitie heeft ondergaan. Na woelige tijden is het veranderd in een meer stabiele plek. Het zou veel meer lokaal georiënteerd zijn, zodat we minder reden hebben om te reizen.

In 2030 ziet Tynaarlo er krachtig uit. Volop kansen voor de verschillende dorpen. Ondernemers en bewoners voelen zich gezamenlijk verantwoordelijk voor de leefbaarheid in hun dorp en een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving. Deze sociale betrokkenheid en lokale kracht vormen de basis om initiatieven daadwerkelijk van de grond te krijgen. En dat geldt natuurlijk ook voor wijken en buurten.

Stel je- letterlijk- voor hoe het zou zijn als alle dorpen levendige gemeenschappen met buurtmoestuinen, lokale markten en lokale energiecoöperaties zijn. Waar voedsel en energie als katalysator voor een nieuwe sociaal ondernemende cultuur zorgt. Dorpen waar mensen betrokken zijn op elkaar en elkaar helpen waar nodig.

Om dat droombeeld te bereiken, onze kernopgave te realiseren, werken we aan projecten op vier deelgebieden: energie, duurzaam gebouwde omgeving, mobiliteit & bereikbaarheid en circulaire economie. Alle projecten die bijdragen aan en passen bij deze doelen steunen we. We beschrijven ze hier kort thematisch.

5.1 Energie – Tynaarlo tintelt van energie!

Van fossiel naar duurzaam – hoe moeilijk is dat? We zullen de overgang naar hernieuwbare bronnen hoe dan ook maken in de komende twintig jaar.

Als we uitgaan van de trias energetica (verspilling tegengaan/energie besparen, maximaal gebruik maken van duurzame bronnen en tot slot zo efficiënt mogelijk gebruik maken van fossiele bronnen) valt er ook in Tynaarlo nog veel te winnen. Grote inzet op voorlichting, communicatie en gedragsbeïnvloeding lijkt een voor de hand liggende stap. Onder meer via het Energieloket.

Wat betreft opwekking zullen de initiatieven vooral lokaal ontstaan, maar het thema energie is breed toepasbaar op de gehele gemeente. Uiteindelijk zal de beweging die ontstaat een stap zijn in de richting van een gemeentebreed energieneutraal Tynaarlo. Daarbij bestaan concrete kansen om bij de andere actieplannen van het economisch beleid aan te sluiten. Denk aan de directe omgeving van de luchthaven en de landingsbaan, die zeer geschikt is voor de plaatsing van zonnepanelen.

Voor zonneparken met niet reflecterende zonnepanelen. Denk aan de daken van de zorginstellingen in deze gemeente. En de locatie Vriezerbrug-Zuid langs de A28 die ingericht kan worden als energielandgoed. Een plek waar duurzame energie kan worden opgewekt en die tegelijk aantrekkelijk is om naar toe te gaan om geïnspireerd te worden en kennis op te doen. Misschien ook wel in combinatie met een bezoekerscentrum, waar uitleg kan worden gegeven. Projecten moeten worden benut voor kennisontwikkeling, educatie, demonstratie en zichtbaar gemaakt worden. Zo wordt Tynaarlo alleen nog maar aantrekkelijker voor zowel bewoners, bedrijven en ook recreanten. (Uit: actieplan Duurzaamheid & Innovatie van Tynaarlo Verbindt!)

‘We hebben geen energieprobleem, het is een technologisch probleem – er is energie genoeg.’ Wubbo Ockels

‘Let’s cut in half the energy wasted by our homes and businesses over the next twenty years’ President Barack Obama in the State of the Union (2013)

5.2 Toekomstbestendig wonen en ondernemen

De bouw verandert onder druk van de crisis. Er wordt nog wel nieuw gebouwd, maar de focus verschuift naar renovatie, waarbij duurzaamheid en energiebesparing een belangrijke rol speelt.

Het bestaande woningbestand moet efficiënter worden. De energielabels kunnen een startpunt vormen voor de aanpak van gerichte energiebesparing. Voor nieuwbouw vormt het Passief Huis een denkrichting. Dit model maakt het mogelijk huizen te bouwen die geen verwarmingsinstallatie nodig hebben. Er wordt verwarmd met zonnewarmte. Ook de bouwmaterialen worden zoveel mogelijk lokaal betrokken. Leem- en hennepblokken of stro vormen nieuwe materialen. Er is ruimte voor nieuwe

Twitter

Duurzame quote@duurzamequote
‘Ruim 60% van de bouwbedrijven vindt dat duurzaam bouwen over 5 jaar geen unique selling point meer...’
<http://bit.ly/plOENM> (okt 2011)

woonvormen en groene en organische constructies. Ook hier zie je de beweging van onderop: mensen gaan zelf bouwen, met professionele ondersteuning door bouwers in een meer faciliterende rol. In Drenthe stimuleren we energiebesparende maatregelen. Inwoners kunnen kennis opdoen in het Drents Energie Loket. Daarnaast

ondersteunen we inkoopcollectieven voor duurzame (bouw)materialen en oplossingen. We ontzorgen en faciliteren de inwoners stappen te zetten naar een duurzaam gebouwde leefomgeving.

5.3 Mobiliteit & Bereikbaarheid

Vrij zijn om te gaan en te staan waar je wilt. En dan zo min mogelijk het milieu belasten. Dat betekent stappen zetten naar snelle verbindingen en nieuw materieel. De klassieke, eigen auto, of in ieder geval het bezit ervan is niet langer de norm. We helpen de share-economy verder in de benen: (elektrische) auto's delen, carpoolen. We geven voorrang aan openbaar vervoer, fietsen en gedeeld vervoer, zoals Green Wheels. Daarnaast helpen we de steden Assen en Groningen bereikbaar te houden met fietsroutes en snelwegen en alternatieven voor de auto. Door bijvoorbeeld e-bike te huur aan te bieden op de transferia.

'De elektrische fiets is uitermate geschikt voor Nederlandse afstanden. De gemiddelde autorit in Nederland is 16 km. Goed te doen op de elektrische fiets,' aldus Olof van der Gaag, directeur campagnes Natuur & Milieu.

'Snel internet lijkt op het eerste gezicht een luxeprobleem, iets voor zeurkousen, maar dat is het niet', zeggen Herman en Renate Kikkers, eigenaren van een klein vakantiepark in Pesse. Zij verhuren groepsaccommodaties. 'Het is een nutsvoorziening geworden, net zoals water of gas. Klanten blijven weg als het niet goed aeregeld is.'

Het gaat in Tynaarlo, net als in heel Drenthe ook over digitale bereikbaarheid. Drenthe heeft het traagste internet van Nederland. Internetbankieren of bedrijfszaken regelen is met enige regelmaat niet of nauwelijks mogelijk. Volgens experts is er circa 150 miljoen euro nodig om in de provincie een snelle dekking te krijgen. Een flink deel moet door de provincie worden opgehoest, vinden de gedupeerden. Gebeurt dit niet, dan loopt Drenthe steeds meer geld mis en dreigt een deel van het bedrijfsleven naar snellere oorden te vertrekken. Om de witte vlekken te dichten, ondersteunen we bewonersinitiatieven voor de

aanleg van breedband. We trekken hierin samen op met de provincie Drenthe.

5.4 Afval is grondstof (de kringlopen sluiten)

De circulaire economie is een systeem dat bedoeld is om de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen te maximaliseren. In plaats van het huidige lineaire systeem, waarin van grondstoffen producten worden gemaakt die uiteindelijk vernietigd of weggegooid worden, streeft een circulair model naar een kringloop waarin grondstoffen en producten hergebruikt worden.

De nieuwe, circulaire economie hanteert een ander model dan de 'oude', lineaire economie die werkt volgens het model 'take, make, waste'. We gaan steeds meer uit van het principe 'afval is grondstof'. Als inzamelaar van afval hebben we een voorbeeldfunctie en kunnen we alle inwoners meenemen in dit gedachtegoed. Het circulaire model is gebaseerd op de natuur, waarbij afval niet bestaat omdat alles wordt hergebruikt. En een model waarbij biobased grondstoffen het basismateriaal vormen in plaats van eindige grondstoffen. Bovendien vraagt de circulaire economie om het optimaliseren van complete productie- en (her)gebruikssystemen, en werkt bij

voorkeur met gesloten kringlopen. Daarvoor is veel uitwisseling van ideeën, informatie en kennis nodig. Samenwerking is belangrijk bij het realiseren van deze systemen waarbij verschillende bedrijven gezamenlijk een optimaal systeem creëren.

We versterken met ondernemers samen de lokale economie en bedrijvigheid. Met hergebruik in kringloopwinkels, repair cafe's, ruilkringen blijven producten lokaal beschikbaar. Daarnaast stimuleren we lokale voedselproductie en steekeigen producten in moestuinen, buurttuinen ed.

'Though the problems of this world are increasingly complex, the solutions remain embarrassingly simple.' – Bill Mollison

'Food is as important as energy, as security, as the environment. Everything is linked together'. (TEDex 2009) Louise Fresco, universiteitshoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam, met als aandachtsgebied de grondslagen van duurzame ontwikkeling in internationaal perspectief. Schrijfster van onder andere *'Hamburgers in het paradijs. Voedsel in tijden van Schaarste en Overvloed'* (eten is weten is geweten).

'Ik voelde in de Hunzevallei in Noord-Pakistan het verlangen naar een cultuur gebaseerd op het vermogen voor onbepaalde tijd te functioneren en te leven binnen haar grenzen, en op die manier kan bloeien. Iets wat ik nu zie als veerkracht.' Rob Hopkins, grondlegger Transition Towns

6. Wat is er nodig?

We kunnen het niet alleen! Om de kernopgave te realiseren en de doelen te bereiken hebben we Tynaarlo nodig. Samen met lokale gemeenschappen bouwen we aan het Dorp van de Toekomst. We maken gebruik van de lokale kracht, communicatie, educatie & gedragsbeïnvloeding. En we laten zien hoe het moet (voorbeeld zijn).

6.1 Lokale kracht

Tynaarlo wordt gekenmerkt door sterke gemeenschappen. We combineren de kracht van de kleinschaligheid. Dat wil zeggen: mensen kunnen hier nog steeds een beroep op elkaar doen. Noaberschap is ons niet vreemd.

Mede daardoor is het hier nog goed wonen en leven. Het is niet zo dat we gedwongen door krimp op elkaar zijn aan gewezen. Dat betekent dat we inwoners des te meer moeten doordringen van nut en noodzaak van een transitie naar duurzaam leven.

6.2 Communicatie, educatie & gedragsbeïnvloeding

Het centrale concept van de visie duurzaamheid 'Dorp van de toekomst' zal op een moderne, luchtige en aansprekende manier worden neergezet en uitgedragen. Ook zullen we onderzoeken waar we kunnen inzetten op veranderingen in gedrag. Dit wordt nader uitgewerkt na vaststelling van de visie.

6.3 Voorbeeld zijn

Wat kun je zelf hier en nu doen? Wat draagt bij aan een kleine(re) voetafdruk? Om mensen handvatten te geven laten we als gemeente zelf graag het goede voorbeeld zien. Zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen. Duurzame gebouwen als we iets nieuws neerzetten. Duurzaam inkopen. Energiezuinige lampen plaatsen in de straatverlichting als ze aan vervanging toe zijn en de verlichting 's nachts op halve kracht.

In 2003 is het gemeentehuis gebouwd waarbij een scala aan duurzame technieken is toegepast en daardoor ook nu nog een voorbeeld is voor veel andere utiliteitsgebouwen. Het gebouw onderscheidt zich niet alleen door architectuur en stedenbouwkundige inpassing maar ook door de toepassing van groene daken, zonnepanelen, warmte- en koudeopslag en de toepassing van warmtepompen. Bij de buitenzwembaden hebben we energiebesparende maatregelen toegepast zoals de solarlamellenafdekking die niet alleen de warmte van het water vasthoudt, maar bij zonschijn ook helpt om het zwembadwater op te warmen.

Ook de tot nu toe gerealiseerde Multifunctionele accommodaties (MFA's) zijn van verschillende duurzaamheidsmaatregelen voorzien. Zo is er witte dakbedekking toegepast, extra isolatie in de bouwkundige schil verwerkt en triple glas geplaatst. Ook is er in het Ydershoes een gesloten warmte- en koude opslag (WKO) systeem en bij het Borchkwartier een open WKO systeem geïnstalleerd.

Tijdens onderhoud aan bestaande gemeentelijke gebouwen wordt tijdens natuurlijke momenten van onderhoud of vervanging gekeken of investeren in duurzame maatregelen interessant is. Wanneer verouderde panden op vervanging, verkoop of sloop staan, is investeren in energiebesparende maatregelen vaak niet interessant. Er is inmiddels Led-verlichting geplaatst in een aantal sporthallen, zijn er gevels nageïsoleerd, worden installaties in stookruimten geïsoleerd bij vervanging van een CV ketel, enz. Als de investering 'uit' kan wordt de keuze gemaakt voor een duurzame oplossing.

Al een aantal jaren vervangen we onzuinige straatverlichting door zuinige (PL-) verlichting. Zo is inmiddels 75% van het totale areaal vervangen. Om nog bewuster met energie om te gaan passen we dag-nachtschakeling toe. Een deel van de straatverlichting wordt gericht uitgeschakeld van 23.00 tot 6.00 uur. Op enkele plaatsen hebben we nieuwe projecten met LED-verlichting uitgevoerd, zoals in Zuidlaren en in Zuidlaarderveen en in de nieuwbouwwijken Oude Tolweg en Grootte Veen. Ondanks de bouw van uitbereidingswijken is door deze aanpak het energieverbruik van openbare verlichting gedaald.

De komende jaren vervangen we ook de rest van de straatverlichting door energiezuinige alternatieven. Bij onderhoud en renovatie van gemeentelijke gebouwen willen we deze natuurlijke momenten benutten om de objecten duurzamer en energiezuiniger te maken. Waar dit economisch voordeliger is, willen we nadrukkelijk ook naar nieuwe technieken kijken.

7. Hoe werkt de visie in de praktijk?

Kapstok en de onderdelen

De visie met de vier grote thema's vormen als het ware een kapstok. In het krachtenveld van de nieuwe overheid dienen projecten zich aan of we starten ze met partners op. We checken steeds of ze passen bij de doelen en of ze een bijdrage zullen leveren aan ons doel: 18 veerkrachtige dorpen in 2030. Daar sturen we dan steeds halfjaarlijks op bij. Jaarlijks volgt een kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie.

Bijlagen

Bijlage 1

Er is maar één wereld

(Essentie van de film Roemers Odyssee)

‘Nachtmerries en doemscenario’s...Het klimaat verandert...[indringende beelden van natuurrampen, branden, tropische stormen, wateroverlast etc] Wat moet een gewone hardwerkende jongen met al die tegenstrijdige berichten. En kan ik als individu eigenlijk wel iets veranderen? Zonder mijn huidige luxe leventje op te geven? Tijd om op pad te gaan.’

Zo begint de film Roemers Odyssee. Het is een bijzonder portret van een zoektocht naar waarheid, wijsheid, geluk en toekomst. Tegelijk schetst het het grote dilemma: wat kún je eigenlijk doen? Kun je wel iets doen aan zoiets groots als een klimaatprobleem? En wat voeg je als lokale gemeente toe? Formuleren we ambitieuze klimaatdoelstellingen met een enorme CO2 reductie of gaan we gewoon maar aan de slag. Met doelen dichtbij huis, die concreet en daarmee haalbaar zijn.

De film, gemaakt door gemeente Tynaarlo en provincie Drenthe, vertelt het verhaal van een man, Roemer, die op pad gaat en in gesprek komt met Pier Vellinga, hoogleraar klimaatverandering. Hij legt uit over de gassen in de lucht, de warmte die niet weg kan, dat het warmer wordt op aarde... ‘De klimaatverandering gaat gelukkig niet zo hard, maar we moeten er wel wat mee! Nieuwe energie is een kans! Zeker voor ondernemers. We moeten vooruitkijken.’

Hij verwijst door naar astronaut en hoogleraar Wubbo Ockels, die zegt: ‘Als je een keer buitenaards bent geweest, realiseer je je opeens: buiten de aarde is helemaal niets. Alles wat leeft zit voor je op de aarde. Een dun laagje lucht is alle bescherming. Deze aarde, dit ruimteschip, daar wil ik zuinig op zijn. Het is een oase, het is het enige dat we hebben. Sindsdien heb ik een missie.’

En: ‘We zijn een richting uitgegaan die we niet door kunnen zetten.. Wat er nu aankomt is geweldig. De zon geeft energie genoeg! Maar het moet anders. Omzwaaien naar een lifestyle die met de natuur wisselwerking heeft, niet vervuult. Dat maakt een stuk gelukkiger, een duurzame toekomst.’

Cipke Uri en Cerile Stuiver brengen het klimaatverhaal terug naar Drentse properties, naar een schaal waarin klimaatdoelen haalbaar blijken. Uri: ‘Zelf doen geeft energie, ik heb een eigen moestuin, houd beesten, ik haal alle energie uit de zon, gratis. Geen supermarkt nodig.’ En we kunnen kinderen bewust maken van hoe voedsel op je bord komt. Met de zonnecellen kunnen we energie terug.’

Aandacht voor energie, duurzaam bouwen, mobiliteit, circulaire economie en duurzaam investeren is noodzakelijk voor de toekomst. De voorraad van traditionele energiebronnen is op langere termijn niet meer vanzelfsprekend. Bovendien zullen de kosten voor energie alleen maar toenemen. De afhankelijkheid van derden, voor het verkrijgen van energie, maar ook voor schoon water en voedsel is groot en het verlangen van de mens naar zelfvoorzienend leven neemt toe.

De gemeente Tynaarlo wil de ambitie zichtbaar (blijven) maken dat nú investeren in regionaal energiebeleid en duurzaam leven op langere termijn maatschappelijke en economische meerwaarde biedt. Denk daarbij aan:

- energieneutrale dorpen of regio's;
- dorpen en wijken die energie produceren;
- renovatieprojecten die het energiegebruik sterk verminderen;
- het bestrijden van energieverlies in wijken en dorpen;
- een netwerk van samenwerkende organisaties;
- het bevorderen van het gebruik van duurzame energie
- het gebruik van lokale en streekeigen producten
- het gebruik van eindige grondstoffen verminderen en de kringlopen sluiten

De film eindigt met deze tekst (Wubbo Ockkels):

***We are all astronauts of our spaceship earth. It's our responsibility to maintain spaceship earth in good quality.
There 's only one world, and there is no spare.***

Bijlage 2

Artikel uit De Krant

Bijlage 3

Communicatieparagraaf + Doelgroepenanalyse

Communicatie

Om de doelen van de visie te bereiken is communicatie een belangrijk instrument. Het gaat daarbij vooral om de doelen: stimuleren van lokale kracht, het voorbeeld zijn voor anderen en educatie vanuit de thema's.

Daarnaast is duurzaamheid niet een onderwerp op zich. Bij diverse gemeentelijke beleidsterreinen en de uitvoering daarvan staat duurzaamheid voorop. Het samen uitdragen van de gemeentelijke visie op duurzaamheid is daarom belangrijk. In deze paragraaf is daarom ook interne communicatie opgenomen.

Algemene doelen voor interne communicatie:

- Informeren over de mogelijkheden en initiatieven vanuit de visie
- Verbinden van gemeentelijke activiteiten om zo samen de gemeentelijke visie op duurzaamheid te kunnen uitdragen
- informeren over de initiatieven die extern ontstaan (van buiten naar binnen brengen) om zo de verbinding te kunnen maken

Algemene doelen voor externe communicatie:

- Uitdragen van eigen initiatieven van de gemeente
- stimuleren van lokale kracht
- verbinden van initiatieven en kennis

Uitstraling en Kernboodschap

Zoals gezegd, duurzaamheid is niet een beleidsterrein op zich. De gemeente wil vanuit diverse beleidsterreinen inzetten op duurzaamheid en dat uitstralen. De gemeente zal dit gaan doen vanuit een herkenbaar beeldmerk en vanuit een heldere en krachtige kernboodschap. Een en ander wordt nog uitgewerkt.

Doelgroepen intern en extern

Als bijlage is een overzicht opgenomen van de externe en interne doelgroepen. Daarbij hun positie in het geheel en de in te zetten communicatiemiddelen per groep. Deze lijst is natuurlijk nooit af, want binnen en buiten de gemeentegrenzen ontstaan steeds meer initiatieven en netwerken op het gebied van duurzaamheid.

De middelenmix

Belangrijke drager van informatie is de website van de gemeente. Dit is de bron voor informatie over het beleid en de aanpak. Hier moeten inwoners, organisaties, verenigingen en anderen zowel kennis als elkaar gaan vinden.

Ook de gemeentepagina en gemeentegids worden ingezet om actuele informatie en basisinformatie te delen.

Aangezien de gemeente initiatieven faciliteert hoort bij de middelen ook de organisatie van inloop en informatiebijeenkomsten. Tijdens deze bijeenkomsten kunnen onderdelen uit de beursstand van de gemeente worden gebruikt.

Ook andere ondersteunende communicatie middelen bijvoorbeeld voor campagnes horen bij de middelenmix. Zoals bijvoorbeeld flyers.

Activiteitenkalender

Om overzicht te houden op wat er intern en extern allemaal plaatsvindt/gebeurt op het gebied van duurzaamheid houdt de projectleider een activiteitenkalender bij. Op grond van de planning kan vervolgens communicatie plaatsvinden.

